

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Фурман Анатолій Анатолійович – доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту гуманітарних наук Національного університету «Одеська політехніка».

Критичне мислення в академічному середовищі: від теорії до практики: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса: Університет Ушинського, 2026. 473 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку критичного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку критичності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

ВАСИЛЬЄВА Катерина Петрівна

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АВТЕНТИЧНИХ МЕДІАТЕКСТІВ У ФОРМУВАННІ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Вступ. Сучасний геополітичний простір характеризується надзвичайною динамічністю та інформаційною насиченістю, що висуває нові вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови та зарубіжної літератури. У сучасній освітній парадигмі вчитель розглядається не лише як транслятор граматичних правил, а як фахівець, здатний формувати в здобувачів освіти навички критичного оцінювання інформації та розуміння іншомовних культурних реалій. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підготовки студентів до діяльності в полікультурному середовищі, у якому медіатексти стають основним джерелом формування світогляду.

Попри методичну досконалість сучасних автентичних підручників, вони не завжди встигають за швидкоплинними змінами у соціокультурному просторі. Як слушно зазначає С. Король, «наскільки б методично досконалим не був підручник, деяка інформація застаріває швидше, ніж з'являється спроможність придбати нові підручники» [2, с. 164]. Статистичні дані та окремі лексичні одиниці в академічних виданнях часто втрачають актуальність ще до моменту їх опрацювання в аудиторії. Це зумовлює доцільність системного залучення матеріалів провідних інтернет-видань як методично обґрунтованого ресурсу, що створює автентичне середовище для аналізу подій у режимі реального часу.

Використання автентичних медіатекстів забезпечує ефективне засвоєння актуальної лексики, дозволяючи уникати мовних одиниць, що втратили релевантність або не відображають сучасних соціокультурних реалій. Це є важливим для формування професійної мовної особистості вчителя, який має володіти живою комунікативною нормою. Стилістична варіативність, присутність ідіоматичних зворотів та еліптичних конструкцій у таких текстах дають студентам змогу досліджувати мову як динамічну систему в процесі її розвитку.

Окрім того, робота з актуальною інформацією (соціальні мережі, розвиток штучного інтелекту, етика медіапростору, глобальні суспільні виклики) суттєво підвищує мотивацію студентів до критичного аналізу. Здобувачі освіти відчують зв'язок обговорюваних проблем із власним життєвим досвідом, що стимулює їх до формулювання обґрунтованих суджень і поглибленої інтерпретації медіаконтенту. Таким чином, медіатексти стають не лише джерелом мовного матеріалу, а й ефективним інструментом розвитку когнітивної гнучкості майбутніх фахівців.

Метою дослідження є визначення лінгвокультурного потенціалу автентичних медіатекстів та обґрунтування методики їх застосування для формування критичного мислення майбутніх учителів англійської мови та зарубіжної літератури.

Виклад основного матеріалу. Формування критичного мислення майбутніх учителів англійської мови та зарубіжної літератури засобами автентичних медіатекстів базується на їхньому потужному лінгвокультурному потенціалі. У сучасній педагогічній науці поняття критичного мислення тлумачиться багатоаспектно. Зокрема, О. Тягло, спираючись на результати експертного дослідження під егідою Американської філософської асоціації, наводить таке визначення: «критичне мислення має бути цілеспрямованим, здатним до саморегуляції процесом судження, що здійснюється через інтерпретацію, аналіз, оцінку і виведення висновків, а також через усвідомлення фактологічних, концептуальних, методологічних, критеріологічних чи контекстуальних засад, на яких це судження базується» [4, с. 243]. У контексті підготовки майбутнього вчителя це передбачає здатність не лише сприймати іншомовний текст, а здійснювати його критичну верифікацію.

Західна дослідницька традиція доповнює розуміння цього процесу важливими концептуальними акцентами. Так, D. Halpern підкреслює, що «critical thinking is more than merely thinking about your own thinking or making judgments and solving problems – it is effortful and consciously controlled» [6, с. 8]. R. Paul зазначає, що «critical thinking is not just thinking, but thinking which entails self-improvement» [7, с. 7]. A. Crawford наголошує: «Our thoughts and ideas are based not on our biases or prejudices but on logic and information we might gather and filter from many sources» [5, с. 4].

Вітчизняні науковці також акцентують на рефлексивній природі критичного мислення. Зокрема, С. Терно визначає його як «усвідомлене, самостійне, рефлексивне, цілеспрямоване, обґрунтоване, контрольоване та самоорганізоване», класифікуючи його як «мислення другого порядку (або високого порядку)» [3, с. 62, 64]. У свою чергу, О. Б. Бігич розглядає критичне мислення як здатність приймати рішення на основі самостійного пошуку інформації та її комплексного аналізу, що в освітній діяльності формує високий рівень дослідницької культури як студента, так і викладача [1, с. 47].

У контексті дослідження основна увага зосереджується на розширенні традиційної методики використання медіатекстів. Автентичний медіатекст (статті, есе, редакційні колонки видань The Guardian, The New York Times, The Economist тощо) пропонуємо розглядати не лише як джерело актуальної лексики, а передусім як комплексний інструмент розвитку критичного мислення студентів 1-2 курсів факультетів іноземних мов. Такий підхід забезпечує інтеграцію змісту дисциплін «Практика усного та писемного мовлення» та «Практична граматики», формуючи цілісну модель професійної мовної особистості.

Для реалізації лінгвокультурного потенціалу медіатекстів пропонується система завдань, що поєднує мовну підготовку з когнітивно-аналітичною діяльністю.

На заняттях з «Практики усного та писемного мовлення» доцільно використовувати такі види вправ:

1. *Headline deconstruction*: аналіз заголовків із *The Guardian* або *The Economist* з метою виявлення метафор, гри слів та еліптичних конструкцій і визначення їхнього впливу на читача.

2. *Fact vs. opinion filtering*: диференціація фактичної інформації та авторських суджень на матеріалі актуальних медіатекстів.

3. *Comparative interpretation*: порівняльний аналіз висвітлення однієї проблеми (наприклад, екологічної) у різних виданнях (*The Economist* vs. *The New York Times*) з подальшою інтерпретацією впливу лексичного вибору на формування позиції читача.

На заняттях з «Практичної граматики» доцільно зосередитися на таких аспектах:

1. *Grammar in context (the power of passive)*: аналіз використання пасивного стану (*Passive Voice*) у новинах, зокрема випадків уникнення вказівки на виконавця дії з метою зміщення акцентів або нівелювання відповідальності.

2. *Causative and modal analysis*: дослідження використання модальних дієслів (*must, should, might*) і каузативних конструкцій для визначення ступеня впевненості автора та можливих маніпулятивних стратегій.

3. *Syntax and logic connection*: аналіз складних синтаксичних конструкцій (*inversion, conditionals*) у редакційних текстах із подальшою їх трансформацією у простіші структури без втрати логічного зв'язку.

Запропонована система вправ трансформує роботу з мовним матеріалом у засіб розвитку критичного мислення майбутнього вчителя. Аналіз лексико-граматичних особливостей медіатекстів сприяє формуванню вміння розпізнавати маніпулятивні стратегії, виявляти суб'єктивні упередження та оцінювати достовірність інформації. Такий підхід дозволяє вийти за межі формального опанування мови, формуючи здатність до глибокої інтерпретації іншомовного контенту.

Висновки. Лінгвокультурний потенціал автентичних медіатекстів становить ефективний ресурс професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови та зарубіжної літератури. Запропонована система завдань сприяє трансформації ролі студента з пасивного реципієнта інформації на активного суб'єкта пізнавальної діяльності. Робота з медіаконтентом забезпечує інтеграцію мовної підготовки з розвитком дослідницької культури та критичного мислення.

Впровадження автентичних матеріалів у процес викладання фахових дисциплін не лише збагачує лексичний запас і поглиблює розуміння граматичних структур, а й формує критичне мислення як ключову

компетентність сучасного педагога. Такий підхід також підвищує навчальну мотивацію студентів 1-2 курсів завдяки соціокультурній актуальності та релевантності змісту навчання.

Перспективою подальших досліджень є розробка комплексу навчальних завдань на основі сучасних англomовних медіатекстів та їх апробація у процесі викладання іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Бігич О. Б. Модерація й розвиток критичного мислення майбутніх учителів іспанської мови як технології формування методичної компетентності. Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія. 2019. Вип. 31. С. 43-52.
2. Король С. В. Дидактичний потенціал автентичних матеріалів для формування іншомовної комунікативної компетентності на заняттях з іноземної мови. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Вип. 207. С. 163-167.
3. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії): посібник для вчителя. Запоріжжя: ЗНУ, 2011. 105 с.
4. Тягло О. Досвід засвоєння критичного мислення в українській вищій школі. Філософія освіти. 2017. № 2 (21). С. 240-257.
5. Crawford A., Saul W., Mathews S., Makinster J. Teaching and Learning Strategies for The Thinking Classroom. New York: The International Debate Education Association, 2005. 244 p.
6. Halpern D. F. Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking. 5th ed. New York: Psychology Press, 2014. 637 p.
7. Paul R. W. Critical Thinking: How to Prepare Students for a Rapidly Changing World. Santa Rosa, CA : Foundation for Critical Thinking. 1993. 527 p.

ВЕТРОВА Ольга Дмитрівна

ІНТЕГРАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СИСТЕМУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ПРАКТИЧНОМУ ВИМІРІ

Сучасна система професійної освіти в Україні перебуває на етапі глибинних трансформацій, що характеризуються системними структурними та змістовими змінами, зумовленими соціально-економічними викликами, євроінтеграційними процесами та динамікою ринку праці. Ці зміни, на моє глибоке переконання, вимагають від випускника не просто володіння набором вузькоспеціалізованих навичок (hard skills), а й, що значно складніше, здатності гнучко, а подекуди й миттєво, адаптуватися до викликів сьогодення. Саме критичне мислення має стати тим надійним фундаментом, на якому вибудовується професійна суб'єктність фахівця. Адже воно не вичерпується вмінням оцінювати чужі аргументи - це передусім потужний внутрішній

component of modern philosophical education in the metamodern era	мислення як складова сучасної філософської освіти в епоху метамодерну	
Oksana Balaziuk Critical thinking as the basis of an accountant's professional judgment in the context of digital accounting	Балазюк Оксана Критичне мислення як основа професійного судження бухгалтера в умовах діджиталізації обліку	14
Pavlo Bilichenko Theoretical and methodological principles for the development of students' critical thinking based on materials from the history of pedagogy	Біліченко Павло Теоретико-методичні засади розвитку критичного мислення студентів на матеріалах історії педагогіки	18
Iryna Boitsun Developing critical thinking skills in future teachers of ukrainian literature	Бойцун Ірина Розвиток критичного мислення у майбутніх вчителів української літератури	21
Yurii Borzunov Developing critical thinking among students	Борзунов Юрій Розвиток критичного мислення здобувачив освіти	24
Svitlana Buhaichuk Environmental education and upbringing in the process of studying biology. The use of the latest and interactive teaching technologies in the process of studying biology	Бугайчук Світлана Екологічна освіта і виховання в процесі вивчення біології. використання новітніх та інтерактивних технологій навчання в процесі вивчення біології	28
Olena Bukhniieva Reflective and evaluative criterion in the structure of integrative and interpretative competence of music teachers	Бухнієва Олена Рефлексивно-оцінний критерій у структурі інтегративно-інтерпретаційної компетентності педагогів-музикантів	30
Kateryna Vasylieva Linguocultural potential of authentic media texts in the formation of critical thinking of future teachers of English language and foreign literature	Васильєва Катерина Лінгвокультурний потенціал автентичних медіатекстів у формуванні критичного мислення майбутніх учителів англійської мови та зарубіжної літератури	33
Olha Vietrova Integration of critical thinking technologies into the professional	Вєтрова Ольга Інтеграція технологій критичного	36